

ŽIVALI V OBČINI ŠOŠTANJ

skozi objektiv
Mateja Vraniča

Živali v naši bližini

Občina Šoštanj ima manj kot 100 kvadratnih kilometrov površine, a je zaradi velike razgibanosti dom številnim živalim. Družniško jezero, Paka, potoki in potočki gostijo ptice ter druge vodne in obvodne živali. Mnoge vrste se zadržujejo na travnikih in poljih, druge se dobro počutijo v zavetju gozdov. Ker ti segajo dokaj visoko, lahko tu najdemo tudi tako redko vrsto, kot je veličasten, a zelo plah divji petelin. Nekatere pa se, nasprotno, prav dobro znajdejo v bližini naselij.

Živali, ki jih vidite na teh posnetkih, so naši večinoma nevidni sostanovalci. A če malo pozorneje odprete oči, boste nekatere morda že kmalu opazili. In pri tem morda pomislili, da to ni nekaj samoumevnega. Marsikje te možnosti res že dolgo nimajo več.

Matej Vranič

Matej Vranič je poklicni fotograf in filmar. Posveča se predvsem svetu divjih živali; zanje se poglobljeno zanima že od otroštva dalje. Sodeluje z različnimi mediji in naročniki. Slovenska izdaja revije *National Geographic* je doslej objavila osem njegovih reportaž o divjih živalih. Združenje naravoslovnih fotografov Slovenije pa mu je podelilo naziv »naravoslovni fotograf leta 2017«.

Zadnja leta se ukvarja zlasti z videoprodukcijo. Film *Ptice jezer, njihova vrnitev* (2018) je zaradi osupljivih posnetkov in zgodbe, ki se osredotoča na pernate prebivalce Šaleških jezer, na mednarodnih filmskih festivalih prejel številne nominacije in nagrade. Izjemen je tudi odziv na film *Divja Slovenija* (2021), več kot 80-minutno zaokroženo avdiovizualno pripoved o bogatem živalskem svetu Slovenije.

Besedilo je pripravil Marjan Žiberna.

MALI PODKOVNJAK (*Rhinolophus hipposideros*)

Ta mala vrsta netopirja je pogost stanovalec cerkvenih zvonikov. Ime je dobil zaradi podkvasto oblikovane kožne tvorbe na sprednjem delu glave. Ta služi za usmerjanje človeškemu ušesu neslišnih klicev, ki jih oddaja skozi nosnice. Odboj zvoka od ovir v okolici prestreže s sluhom, s čimer si ustvari predstavo o prostoru, oddaljenosti in velikosti ovire ali plena. Gre za t. i. ehelokacijo – orientacijo s pomočjo zvoka.

DIHUR (*Mustela putorius*)

Mala zver iz družine kun dan prespi v brlogu, ponoči pa se odpravi na lov. Njegov običajni plen so glodavci, manjše ptice, dvoživke in kuščarji, ne brani se niti jajc. Dihurja so udomačili že v času starih Grkov. Marsikje je bil v uporabi za lov na kunce in pri nadzoru populacij glodavcev. Reklo »smrdeti kot dihur« ni brez temeljev – vonj samcev je še zlasti močan v obdobju parjenja. Z vonjavami dihur označuje svoj teritorij.

MALA UHARICA (*Asio otus*)

Za razliko od drugih vrst sov, ki živijo na našem območju, lovi na večjih travnikih in poljih. Na dolgih krilih tiho drsi nad tlemi in z odličnim sluhom natančno določi mesto, kjer se nahaja njen plen – miš ali voluharica. Pernati čopki na glavi nimajo nič opraviti s sluhom. Z navpičnimi temnejšimi črtami prispevajo k njeni neopaznosti, ko čepeča ob deblu prebije dan v drevesni krošnji.

KRAGULJ (*Accipiter gentilis*)

Navadno lovi ptice do velikosti vrane in sesalce, ki niso večji od poljskega zajca. Plen bliskovito napade iz zasede in ga, če se mu izmuzne, dolgo zasleduje. Včasih se za njim v gosto rastje odpravi celo peš. Dokaj kratke peruti in dolg rep mu omogočajo spretno manevriranje med drevesi. Pogosto lovi tudi obvodne ptice na Šaleških jezerih. Tako kot pri mnogih ujedah je tudi pri kragulju samica večja od samca.

A full-page photograph of a red fox standing in a snowy forest. The fox is facing left, looking towards the camera. Its fur is a mix of reddish-brown and white, with snow dusting its back and ears. The background is a dark, out-of-focus forest with snow falling around the fox.

LISICA (*Vulpes vulpes*)

Kljub pogostemu preganjanju, še zlasti v preteklosti, je lisica vsesplošno razširjena. Je utelešenje prilagodljivosti, saj naseljuje zelo različne življenjske prostore, marsikje je celo prebivalka mest. Spretna in hitra žival ni izbirena. Hrani se tako z majhnimi sesalci, pticami, plazilci in žuželkami kot tudi z mrhovino in različnim jagodičjem. Njen sloves nenasitne plenilke kokoši pa je vendarle nekoliko pretiran.

SRNA (*Capreolus capreolus*)

Danes je običajna prebivalka njiv, gozdov in polj, ki nam pogosto pride pred oči in zaide tudi na obrobje mesta. Pred poldrugim stoletjem je bila srna v Sloveniji skoraj iztrebljena – živel je le kakšen odstotek sedanje populacije. Njen pozimi belo obarvani zadek, zaradi katerega je v zasneženi pokrajini manj opazna in s tem varnejša pred plenilci, je neizgledljiv. Srne se pozimi zadržujejo v čredah z nekaj živalmi, včasih pa so te številnejše.

HRIBSKI URH (*Bombina variegata*)

Z značilno oranžno-črno obarvanim trebuhom skuša hribski urh v nevarnosti odvrniti plenilce. Je ena od 13 vrst žab, ki živijo v Sloveniji. Zaradi številnih človekovih vplivov dvoživke, tudi hribski urh, lokalno in globalno izumirajo. Ker je njihova koža tanka in občutljiva, so za spremembe v okolju zelo ranljive. V času parjenja se samci hribskega urha oglašajo z značilnim »uh, uh, uh ...«. Pogosto jih najdemo v kolesnicah, ki so dalj časa napolnjene z vodo.

MOKOŽ (*Rallus aquaticus*)

Najraje se zadržuje v gostem obrežnem trstiču, kakršno je ob bregovih Družmirskega jezera. Tam si z družico spleteta gnezdo, pri čemer večino dela opravi samček. Pri valjenju se izmenjujeta, družno tudi skrbita za mladiče. Hrani se z različnimi nevretenčarji, potaplja pa se tudi za ribami. Eno od oglašanj mokoža je podobno cviljenju prašička. Zaradi izginjanja močvirij, čiščenja brežin in drugih posegov v vodno okolje je življenjski prostor te skrivnostne ptice vse manjši.

PLANINSKI PUPEK (*Ichthyosaura alpestris*)

Slabe pol pedi dolge dvoživke zimo otrple prespijo na kopnem, spomladi pa se zbirajo v jezercih, kotanjah in lužah, kjer se pariyo. Samci, ki so malce manjši od samic, se tedaj izrazito obarvajo. Spretni plavalec se prehranjuje z vodnimi vretenčarji. Planinski pupki imajo radi hladnejšo vodo in so tudi zato v nižinah redki. So ranljiva in v Sloveniji zavarovana vrsta.

A Great Gray Owl (Strix uralensis) is perched on a mossy tree branch in a forest. The owl has a mottled pattern of brown, white, and gray feathers. It has large, dark eyes and a small, yellow beak. The background is a dense forest of evergreen trees with green foliage.

KOZAČA (*Strix uralensis*)

Marsikje po Evropi je ta sova zaradi preganjanja izginila, pri nas pa še vedno živi. Gnezdi v drevesnih duplih, vendar je teh zaradi sečnje starih dreves vse manj. Samica, ki skupaj s samcem skrbi za mladiče, je izjemno zaščitniška in napade celo človeka, ki se jim skuša približati. Ko je malih glodavcev veliko, se razmnožijo tudi kozače. Fran Erjavec jo je poimenoval kozača, saj ga je njeno oglašanje spominjalo na oglašanje koze.

DIVJI PETELIN (*Tetrao urogallus*)

Je zelo plaha in za vznemirjenje občutljiva ptica. V aprilu in maju se samci na rastišču, kot pravijo kraju, kjer petelin poje in vabi samice k paritvi, pogosto srdito spopadejo. Če jih pri tem zmotimo, lahko do paritve v tem letu sploh ne pride. Ko se je po koncu zadnje ledene dobe podnebje otoplilo, se je divji petelin v Evropi, z izjemo Skandinavije, ohranil le v gorskih gozdovih, kakršni so na Smrekovcu.

NAVADNI JELEN (*Cervus elaphus*)

V času jesenskega ruka samci uporabljajo svoje mogočno rogovje v medsebojnih spopadih za košute. Vsako leto jim zraste novo, večje in bolj razvejeno. Odrasli samci dosežejo težo do 250 kilogramov. Jeleni so zelo plahe in previdne čredne živali, zato so aktivni predvsem v mraku in ponoči. V 19. stoletju je bil jelen v Sloveniji iztrebljen, danes pa tega elegantnega prežvekovalca lahko spet srečamo tudi v gozdovih Smrekovca.

KUKAVICA (*Cuculus canorus*)

Zimo preživi v Afriki in se spomladi vrne k nam. Svoje jajce podtakne drugi valeči ptici, na primer mali taščici. Kukaviče jajce je podobno jajcu prisilnega »skrbnika«. Ta namesto nje vzredi veliko večjega kukavičjega mladiča, pa čeprav ta iz gnezda izrine njena jajca in mladiče. Njegovo veliko rdeče žrelo in glasno oglašanje domnevno neustavljivo spodbujata krušne starše k hranjenju. Kukavica se hrani tudi z gosonicami, ki se jih druge ptice izogibajo.

POLJSKI ZAJEC (*Lepus europaeus*)

Samotarski zajec običajno prihaja v stik z drugimi zajci le v času paritve, ki se začne pozimi. Pred plenilci se bodisi potuhne v travo bodisi se reši s hitrim tekom, med katerim lahko hitro zamenja smer. Svoje iztrebke zaradi vitaminov, ki jih vsebujejo, ponovno zaužije – gre za t. i. avtokoprofagijo. Samice teh hitronogih prebivalcev polj in travnikov imajo mladiče do štirikrat letno.

ZELENONOGI MARTINEC (*Tringa nebularia*)

Z zeleno obarvanimi nogami stopica po plitvinah in prodiščih, kjer z dolgim kljunom urno pobira deževnike, pajke, žuželke in druge majhne nevretenčarje pa tudi ribje mladice. Na Šaleških jezerih je le preletnik – tu se za krajši čas zadrži med selitvijo s severa Evrope v Afriko. Martincev je veliko vrst in z razločevanjem imajo težave celo ornitologi.

dodatek 10cm

vidni del
1600x900

dodatek 10cm